

İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

The Research Of Fourth And Fifth Grade Primary School Students' Critical Thinking Levels In Social Studies Lessons According To Different Variables

Mehmet Kaan DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Çanakkale-TÜRKİYE

ÖZET

Bu çalışmanın yapılma amacı, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu betimleyici çalışmanın evrenini, Ankara İli sınırları içerisinde bulunan merkez ilçelerdeki Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı ilköğretim okullarının dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Oranlı küme örnekleme yapılarak tespit edilen araştırmanın örnekleme ise 20 ilköğretim okulunun dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinden (2488) oluşmaktadır. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen "Eleştirel Düşünme Ölçekleri" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda genel olarak öğrencilerin yüksek düzey eleştirel düşünme becerilerine sahip oldukları ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin sınıf düzeyi ile sosyal bilgiler programı değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim okulu, sosyal bilgiler, eleştirel düşünme

ABSTRACT

The aim of this research is to observe the fourth and fifth grade primary school students' critical thinking levels through different variables. The population of this emphasizing research is formed by fourth and fifth grade students of the primary schools dependent to the National Education Association directorships in the centre towns within Ankara. The sample of the research which is brought out by using proportional group sampling is consisted of fourth and fifth grade students (2488) of 20 primary schools which are dependent to these National Education Association directorships. "The Critical Thinking Tests" which is developed by researcher, is used in this study. Results of research generally revealed significant difference between fourth

and fifth grade primary school students' critical thinking levels in social studies lessons with student's classroom level and social studies curriculum.

Key words: *Elementary school, social studies, critical thinking*

1. Giriş

Yıllardır eğitime yapılan eleştirilerin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bazı noktalarda yoğunlaştığı görülmektedir. Bu noktalar; öğretmen merkezli yöntemler, bilgi aktarıcısı rolündeki öğretmenler, demokratik davranışlar sergilemeyen öğretmenler, sınavlara hazırlayan okullar, ezbere dayalı eğitim, not alma ve sınıf geçme amaçlı eğitim, düşünmeye, eleştirel olarak düşünmeye ve düşünceleri ifade etmeye yeterince olanak tanımayan eğitim olarak sıralanabilir. Eğitime yapılan bu eleştiriler de eğitimi daha çağdaş bir düzeye çıkarmak için bazı değişiklikler yapılmasını beraberinde getirmektedir. Bu değişikliklerin başında da eğitim-öğretim programlarının değiştirilmesi gelmektedir. Ülkemizde de bu anlamda 2005 yılında birçok alanda olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de öğretim programları yenilenmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde de en temel değişikliklerin başında programın eleştirel düşünmeye diğer derslerden ve eski sosyal bilgiler programlarından daha fazla önem vermesidir. Bu açıdan ilköğretim düzeyinde eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi önemlidir.

1.1. Eleştirel Düşünme

Eleştirel düşünme, kökeni binyıllar öncesine dayanan bir konudur. Şüphesiz ki insanoğlu var olduğu günden beri düşünme, eleştirel düşünme becerisine sahiptir ve bu becerilerini kullanmaktadır. Ancak eleştirel düşünme üzerine çalışmaların Sokrates' e kadar uzanan bir geçmişe sahip olduğu bilinmektedir. Ülkemizde ise eleştirel düşünme, 1980' li yıllardan beri üzerinde bilimsel olarak çalışılan bir konudur. Yapılan araştırmalarda eleştirel düşünmenin birçok bilim insanınca tanımlanmasına karşın ortak bir tanımının yapılamamış olduğu görülmektedir.

Eleştirel düşünme; insanların problemleri çözmede kullandıkları zihinsel süreçler, stratejiler ve sunumlardır (Sternberg, 1999); inanılan ya da yapılan şeye karar verme

üzerine odaklanan mantıklı ve yansıtıcı düşünmedir (Norris & Ennis, 1989); gözlem ve bilgiye dayanarak sonuçlara ulaşmadır (Paul, 1988); bilgiyi edinme biçimi, açıklamalar üretme, görüşleri yargılama ve kavramlar arasındaki ilişkileri yapılandırmadır (Craver, 1989); inanç, talep, çıkarımların bilimsel değerini ve kesinlik ile doğruluğun değerini belirleme yoludur (Beyer, 1983).

Eleştirel düşünmeyi açıklamak için yapılan tanımların birbirleriyle ortak yönleri olmakla birlikte birbirlerinden ayrılan yönlerinin de olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tanımların eleştirel düşünme konusunda bir karmaşıklık yarattığı da anlaşılmaktadır. Eleştirel düşünme için çok sayıda tanımlamanın yapılmış olmasının yarattığı karışıklığı gidermek için Amerikan Felsefe Birliği, Kolej Öncesi Komitesi aracılığıyla bir katalizör rolü üstlenerek eleştirel düşünme alanında önemli bir yazar ve felsefeci olan Peter A. Facione başkanlığında 1987 yılı aralık ayında eleştirel düşünmenin ve eleştirel düşünme değerlendirmesinin geçerli durumunu sistematik olarak araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Facione başkanlığında Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada' dan eleştirel düşünme öğretimi, değerlendirmesi ve teorisinde uzman olan ve profesyonel meslektaşları tarafından geniş ölçüde özel tecrübe sahibi olarak bilinen 46 kişinin (%52' si felsefe, %22' si eğitim, %20' si sosyal bilimler, %6' sı da fizik bilimleri uzmanı) Delphi Projesi' ne katılmasına karar verilmiştir.

Eleştirel düşünmeyi tanımlamada en sistematik yaklaşım olan bu Delphi tipi çalışma paneli sonucunda uzmanlar eleştirel düşünmenin bir konsensüs tanımını ortaya çıkarmışlardır. Sonuç olarak sonradan Delphi Modeli ya da tanımı olarak anılan bir kavramsallaştırma ortaya çıkmıştır. Bu konsensüs, Delphi Raporu olarak adlandırılmış ve Amerikan Felsefe Birliği tarafından 1990 yılında açıklanmıştır. Raporunda eleştirel düşünmenin sonuç tanımı şu şekildedir:

Anlıyoruz ki eleştirel düşünme yorumlama, analiz, değerlendirme ve çıkarımla birlikte kararın dayandığı delilsel, kavramsal, metotsal, ölçütsel ya da içeriksel incelemelerin açıklamasıyla da sonuçlanan amaçlı, öz düzenleyici bir karar mekanizmasıdır. Eleştirel düşünme, temel olarak araştırmanın gerekli bir aracıdır. Buna benzer olarak eleştirel

düşünme, bireyin kişisel ve yurttaşlık hayatı içerisinde güçlü bir kaynak ve eğitimde özgür bırakılan bir güçtür. Bununla birlikte iyi düşünmeyle eş anlamlı olmasa da eleştirel düşünme, yaygın ve kendini düzelten bir insan fenomenidir (Facione, 1990).

1.2. Eleştirel Düşünme Becerileri

Eleştirel düşünmenin hangi beceri, eğilim ya da boyutlardan oluştuğu konusunda da çok sayıda araştırmacı fikir belirtmiştir. Slattery (1990)' ye göre eleştirel düşünme soru sormayı, problemleri tanımayı, kanıtları araştırmayı, varsayım ve önkabulleri analiz etmeyi, duygusal akıl yürütmelerden ve genellemelerden kaçınmayı, diğer yorumları dikkate almayı ve belirsizliğe karşı tolerans göstermeyi içerir. Simpson & Courtney (2002)' e göre ise eleştirel düşünme bilgi, aktif tartışma, muhakeme, girişim, sezgi, uygulama, karmaşık anlamları analiz etme, problemleri saptama, alternatifleri tasavvur etme ve değer yargılarıyla ilgili olasılıklar oluşturma gibi unsurlarla bütünleşmiştir. Decaroli (1973)' ye göre eleştirel düşünmede birbirini tamamlayıcı biçimde işe koşulan yedi beceri söz konusudur. Bu beceriler şunlardır: Tanımlama, denence kurma, bilgi toplama, yorumlama ve genelleme, akıl yürütme, değerlendirme ve uygulama.

Delphi Projesi, eleştirel düşünmenin hangi becerileri kapsadığı konusunda da kapsamlı bir açıklama getirmiştir. Uzmanlar, eleştirel düşünmenin yorumlama, analiz, değerlendirme, çıkarım, açıklama ve öz düzenleme bilişsel becerilerini kapsadığını belirtmişlerdir (Facione, 1990).

Eleştirel düşünmenin derslerde özellikle de sosyal bilgiler derslerinde geliştirilmesi için çok sayıda fırsat vardır. Öğretmenlerin bu fırsatları değerlendirmesi önemlidir. Kökdemir (2003)' e göre matematikten farklı alanlar ve özellikle de sosyal bilimler söz konusu olduğunda eleştirel düşünme belki daha da önem kazanıyor. Çünkü sosyal bilimler sebep-sonuç ilişkilerini bulmak konusunda daha çok uğraşmak zorunda olan bilimlerdir. Değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisi bazen o kadar karmaşık olur ki, iki değişken arasındaki bir ilişkiyi kaybetmek içten bile değildir. Eleştirel düşünmenin asıl önemi, özellikle sosyal bilimlerde var olması gereken sorgulama yeteneğini öğrencilere anlatabilmektir. Bu yüzden de ilköğretim döneminden başlamak üzere eleştirel düşünme becerileri geliştirilmelidir ve bu konuda çalışmalar yapılmalıdır.

Tablo-1. Delphi Projesi'nde Ortaya Çıkan Eleştirel Düşünme Becerileri

Beceri	Alt Beceri
Yorumlama (Interpretation)	Sınıflandırma (Categorization)
	Önemini çözme (Decoding Significance)
	Anlamını aydınlatma (Clarifying Meaning)
Analiz (Analysis)	Fikirleri gözden geçirme (Examining Ideas)
	Argümanları ortaya çıkarma (Identifying-Detecting Arguments)
	Argümanları analiz etme (Analyzing Arguments)
Değerlendirme (Evaluation)	İddiaları değerlendirme (Assessing Claims)
	Argümanları değerlendirme (Assessing Arguments)
Çıkarım yapma (Inference)	Kanıttan kuşkulama (Querying Evidence)
	Alternatifleri tahmin etme (Conjecturing Alternatives)
	Sonuçlar çıkarma (Drawing Conclusions)
Açıklama (Explanation)	Sonuçları ifade etme (Stating Results)
	Prosedürleri doğrulama (Justifying Procedures)
	Argümanları sunma (Presenting Arguments)
Öz düzenleme (Self-Regulation)	Kendini gözden geçirme (Self-examination)
	Kendini düzeltme (Self-correction)

2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, 1998 Sosyal Bilgiler Programının uygulandığı 2004–2005 öğretim yılında ve 2005 Sosyal Bilgiler Programının uygulandığı 2005–2006 öğretim yılında dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerini çeşitli değişkenler (sınıf düzeyi ve sosyal bilgiler programı) açısından incelemektir.

3. Yöntem

Bu araştırma, betimsel nitelikte bir araştırma olup, tarama modelleri esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplamak için anket tekniği kullanılmıştır.

3.1. Evren-Örneklem

Araştırmanın evreni Ankara İli sınırları içerisinde bulunan ilçelerdeki Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı ilköğretim okullarının dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinden, oranlı küme örnekleme ile belirlenen örnekleme ise 20 ilköğretim okulunun dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinden (2488 öğrenci) oluşmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Ölçekleri” kullanılmıştır. Ölçekler, Delphi Projesi’nde uzmanların konsensüsüyle belirlenen eleştirel düşünme beceri alanlarına (analiz, değerlendirme, çıkarım, yorumlama, açıklama ve öz düzenleme) göre geliştirilmiş, istatistiki olarak geçerlik ve güvenilirlikleri sağlanmıştır.

Geçerlik ve güvenirliliğin sağlanmasında doğru-yanlış testleri için uzman kanısı, test-tekrar test yöntemi, çift serili korelasyon ve pearson momentler çarpımı korelasyonu; çoktan seçmeli testler için madde güçlük değerleri, nokta çift serili korelasyon, Kuder-Richardson 20 (KR₂₀) formülü; likert tipi ölçek için de faktör analizi ve Cronbach Alfacan faydalanılmıştır.

Bu işlemlerle üç alt ölçeği doğru-yanlış testi, iki alt ölçeği çoktan seçmeli test, bir alt ölçeği de likert tipi ölçek olan ve 56 sorudan oluşan “Eleştirel Düşünme Ölçekleri” nin ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıflara uygulanabileceği ortaya çıkmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

4.1. 1998 Sosyal Bilgiler Programı Uygulanan İlköğretim Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri

1998 SBP uygulanan ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyler incelenmiş ve bütün eleştirel düşünme beceri alanları bir tabloda verilmiştir.

Tablo-2. 1998 SBP Uygulanan 4. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri

Eleştirel Düşünme Beceri Alanı	Eleştirel Düşünme Beceri Alanı Düzeyleri	4. Sınıf			
		f	%	\bar{X}	S
Analiz	Düşük Düzey	26	3.9	2.81	.41
	Orta Düzey	114	16.9		
	Yüksek Düzey	534	79.2		
Değerlendirme	Düşük Düzey	82	12.2	2.37	.69
	Orta Düzey	260	38.6		
	Yüksek Düzey	332	49.3		
Çıkarım	Düşük Düzey	26	3.9	2.50	.57
	Orta Düzey	284	42.1		
	Yüksek Düzey	364	54.0		
Yorumlama	Düşük Düzey	96	14.2	2.33	.71
	Orta Düzey	262	38.9		
	Yüksek Düzey	316	46.9		
Açıklama	Düşük Düzey	142	21.1	2.16	.75
	Orta Düzey	282	41.8		
	Yüksek Düzey	250	37.1		
Öz düzenleme	Düşük Düzey	28	4.1	2.48	.52
	Orta Düzey	336	49.9		
	Yüksek Düzey	310	46.0		

1998 SBP uygulanan ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri de incelenmiş ve bütün eleştirel düşünme beceri alanları bir tabloda verilmiştir.

Tablo-3. 1998 SBP Uygulanan 5. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri

Eleştirel Düşünme Beceri Alanı	Eleştirel Düşünme Beceri Alanı Düzeyleri	5. Sınıf			
		f	%	\bar{X}	S
Analiz	Düşük Düzey	22	4.4	2.86	.36
	Orta Düzey	64	12.9		
	Yüksek Düzey	412	82.7		
Değerlendirme	Düşük Düzey	40	8.0	2.46	.64
	Orta Düzey	188	37.8		
	Yüksek Düzey	270	54.2		
Çıkarım	Düşük Düzey	20	4.0	2.59	.56
	Orta Düzey	166	33.3		
	Yüksek Düzey	312	62.7		
Yorumlama	Düşük Düzey	70	14.1	2.32	.71
	Orta Düzey	200	40.2		
	Yüksek Düzey	228	45.8		
Açıklama	Düşük Düzey	114	22.9	2.07	.73
	Orta Düzey	234	47.0		
	Yüksek Düzey	150	30.1		
Öz düzenleme	Düşük Düzey	24	4.8	2.44	.51
	Orta Düzey	252	50.6		
	Yüksek Düzey	222	44.6		

Tablo-2 ve Tablo-3' ten anlaşıldığı gibi 1998 SBP uygulanan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin analiz, değerlendirme, çıkarım ve öz düzenleme eleştirel düşünme beceri alanlarında (değerler "2.34–3.00" aralığında olduğundan) genel olarak yüksek düzey beceriye, yorumlama ve açıklama eleştirel düşünme beceri alanlarında (değerler "1.67–2.33" aralığında olduğundan) orta düzey beceriye sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca altı eleştirel düşünme beceri alanının üçünde (yorumlama, açıklama ve öz

düzenleme) dördüncü sınıf öğrencilerinin, diğer üçünde (analiz, değerlendirme ve çıkarım) ise beşinci sınıf öğrencilerinin daha yüksek beceriye sahip olduğu anlaşılmıştır.

4.2. 1998 Sosyal Bilgiler Programı Uygulanan Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılığı

1998 SBP uygulanan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılığı t-testi ile analiz edilmiştir.

Tablo-4. 1998 SBP Uygulanan 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Eleştirel Düşünme Beceri Alanı	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	S	t	p
Analiz	4. Sınıf	674	2.81	.41	2.241	0.025*
	5. Sınıf	498	2.86	.36		
Değerlendirme	4. Sınıf	674	2.37	.69	2.323	0.020*
	5. Sınıf	498	2.46	.64		
Çıkarım	4. Sınıf	674	2.50	.57	2.780	0.006*
	5. Sınıf	498	2.59	.56		
Yorumlama	4. Sınıf	674	2.33	.71	0.218	0.827
	5. Sınıf	498	2.32	.71		
Açıklama	4. Sınıf	674	2.16	.75	2.027	0.043*
	5. Sınıf	498	2.07	.73		
Öz düzenleme	4. Sınıf	674	2.48	.52	1.305	0.191
	5. Sınıf	498	2.44	.51		

* $p < 0.05$, $sd = 1170$

Tablo-4' e göre öğrencilerin analiz, değerlendirme ve çıkarım eleştirel düşünme beceri alanlarında beşinci sınıf öğrencileri lehine, açıklama eleştirel düşünme beceri alanında ise dördüncü sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık vardır. Yorumlama ve öz düzenleme eleştirel düşünme beceri alanlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

4.3. 2005 Sosyal Bilgiler Programı Uygulanan İlköğretim Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri

2005 SBP uygulanan ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri incelenmiş ve bütün eleştirel düşünme beceri alanları bir tabloda verilmiştir.

Tablo-5. 2005 SBP Uygulanan 4. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri

Eleştirel Düşünme Beceri Alanı	Eleştirel Düşünme Beceri Alanı Düzeyleri	4. Sınıf			
		f	%	\bar{X}	S
Analiz	Düşük Düzey	28	4.4	2.75	.46
	Orta Düzey	140	22.1		
	Yüksek Düzey	466	73.5		
Değerlendirme	Düşük Düzey	42	6.6	2.41	.61
	Orta Düzey	292	46.1		
	Yüksek Düzey	300	47.3		
Çıkarım	Düşük Düzey	36	5.7	2.57	.54
	Orta Düzey	238	37.5		
	Yüksek Düzey	360	56.8		
Yorumlama	Düşük Düzey	64	10.1	2.33	.65
	Orta Düzey	298	47.0		
	Yüksek Düzey	272	42.9		
Açıklama	Düşük Düzey	120	18.9	2.06	.66
	Orta Düzey	354	55.8		
	Yüksek Düzey	160	25.2		
Öz düzenleme	Düşük Düzey	28	4.4	2.44	.52
	Orta Düzey	316	49.8		
	Yüksek Düzey	290	45.7		

2005 SBP uygulanan ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri de incelenmiş ve bütün eleştirel düşünme beceri alanları bir tabloda verilmiştir.

Tablo-6. 2005 SBP Uygulanan 5. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri

Eleştirel Düşünme Beceri Alanı	Eleştirel Düşünme Beceri Alanı Düzeyleri	5. Sınıf			
		f	%	\bar{X}	S
Analiz	Düşük Düzey	30	4.4	2.81	.43
	Orta Düzey	108	15.8		
	Yüksek Düzey	544	79.8		
Değerlendirme	Düşük Düzey	40	5.9	2.57	.60
	Orta Düzey	214	31.4		
	Yüksek Düzey	428	62.8		
Çıkarım	Düşük Düzey	28	4.1	2.72	.47
	Orta Düzey	174	25.5		
	Yüksek Düzey	480	70.4		
Yorumlama	Düşük Düzey	70	10.3	2.44	.67
	Orta Düzey	244	35.8		
	Yüksek Düzey	368	54.0		
Açıklama	Düşük Düzey	98	14.4	2.30	.70
	Orta Düzey	284	41.6		
	Yüksek Düzey	300	44.0		
Öz düzenleme	Düşük Düzey	26	3.8	2.54	.52
	Orta Düzey	304	44.6		
	Yüksek Düzey	352	51.6		

Tablo-5 ve Tablo-6' dan anlaşıldığı gibi 2005 SBP uygulanan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin analiz, değerlendirme, çıkarım ve öz düzenleme eleştirel düşünme beceri alanlarında (değerler "2.34–3.00" aralığında olduğundan) genel olarak yüksek düzey beceriye, açıklama eleştirel düşünme beceri alanında (değer "1.67–2.33" aralığında olduğundan) orta düzey beceriye sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Yorumlama eleştirel

düşünme beceri alanında ise dördüncü sınıf öğrencileri orta düzey, beşinci sınıf öğrencileri ise yüksek düzey eleştirel düşünme becerisine sahiptir.

4.4. 2005 Sosyal Bilgiler Programı Uygulanan İlköğretim Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Farklılığı

2005 SBP uygulanan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılığı t-testi ile analiz edilmiştir.

Tablo-7. 2005 SBP Uygulanan 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Eleştirel Düşünme Beceri Alanı	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	S	t	p
Analiz	4. Sınıf	634	2.75	.46	2.383	0.017*
	5	682	2.81	.43		
Değerlendirme	4	634	2.41	.61	4.834	0.000*
	5	682	2.57	.60		

Çıkarım	4. Sınıf	634	2.57	.54	5.221	0.000*
	5. Sınıf	682	2.72	.47		
Yorumlama	4. Sınıf	634	2.33	.65	2.985	0.003*
	5. Sınıf	682	2.44	.67		
Açıklama	4. Sınıf	634	2.06	.66	6.187	0.000*
	5. Sınıf	682	2.30	.70		
Öz düzenleme	4. Sınıf	634	2.44	.52	3.206	0.001*
	5. Sınıf	682	2.54	.52		

* p<0.05, sd=1314

Tablo-7' ye göre öğrencilerin altı eleştirel düşünme beceri alanının tamamında (analiz, değerlendirme, çıkarım, yorumlama, açıklama, öz düzenleme) "sınıf düzeyi" değişkenine göre beşinci sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür.

4.5. İlköğretim Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Uygulanan Sosyal Bilgiler Programına Göre Farklılığı

İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin uygulanan sosyal bilgiler programına göre farklılığı t-testi ile analiz edilmiştir.

Tablo-8. İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sosyal Bilgiler Programına Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Eleştirel Düşünme Beceri Alanı	Sosyal Bilgiler Programı	4. Sınıf			
		\bar{x}	S	t	p
Analiz	1998 S.B.P.	2.81	.41	2.444	0.015*
	2005 S.B.P.	2.75	.46		
Değerlendirme	1998 S.B.P.	2.37	.69	0.996	0.320
	2005 S.B.P.	2.41	.61		
Çıkarım	1998 S.B.P.	2.50	.57	2.354	0.019*
	2005 S.B.P.	2.57	.54		
Yorumlama	1998 S.B.P.	2.33	.71	0.044	0.965
	2005 S.B.P.	2.33	.65		
Açıklama	1998 S.B.P.	2.16	.75	2.494	0.013*

	2005 S.B.P.	2.06	.66		
Öz düzenleme	1998 S.B.P.	2.48	.52	1.140	0.255
	2005 S.B.P.	2.44	.52		
* p<0.05, sd= 1306		N= 674 Öğr. 1998 S.B.P., 634 Öğr. 2005 S.B.P.			

Tablo-8' den anlaşıldığı gibi “uygulanan sosyal bilgiler programı” değişkenine göre 1998 SBP öğrencileri analiz ve açıklama eleştirel düşünme beceri alanlarında, 2005 SBP öğrencileri de çıkarım eleştirel düşünme beceri alanında anlamlı olarak yüksek beceriye sahipken değerlendirme, yorumlama ve öz düzenleme eleştirel düşünme beceri alanlarında öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonuca göre 2005 SBP, dördüncü sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinde beklenen gelişimi sağlayamamıştır.

Tablo-9. İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sosyal Bilgiler Programına Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Eleştirel Düşünme Beceri Alanı	Sosyal Bilgiler Programı	5. Sınıf			
		\bar{X}	S	t	p
Analiz	1998 S.B.P.	2.86	.36	2.242	0.025*
	2005 S.B.P.	2.81	.43		
Değerlendirme	1998 S.B.P.	2.46	.64	2.908	0.004*
	2005 S.B.P.	2.57	.60		
Çıkarım	1998 S.B.P.	2.59	.56	4.100	0.000*

	2005 S.B.P.	2.72	.47		
Yorumlama	1998 S.B.P.	2.32	.71	2.934	0.003*
	2005 S.B.P.	2.44	.67		
Açıklama	1998 S.B.P.	2.07	.73	5.301	0.000*
	2005 S.B.P.	2.30	.70		
Öz düzenleme	1998 S.B.P.	2.44	.51	3.263	0.001*
	2005 S.B.P.	2.54	.52		
* p<0.05, sd= 1178		N= 498 Öğr. 1998 S.B.P., 682 Öğr. 2005 S.B.P.			

Tablo-9' dan anlaşıldığı gibi “uygulanan sosyal bilgiler programı” değişkenine göre 1998 SBP öğrencileri analiz eleştirel düşünme beceri alanında, 2005 SBP öğrencileri de değerlendirme, çıkarım, yorumlama, açıklama ve öz düzenleme eleştirel düşünme beceri alanlarında anlamlı olarak yüksek beceriye sahiptir. Bu sonuç ise 2005 SBP’ nin dördüncü sınıf öğrencilerine kıyasla beşinci sınıf öğrencilerinde eleştirel düşünme becerileri gelişimi açısından daha olumlu sonuçlara neden olmuştur.

5. Sonuç

Araştırma sonucunda 1998 SBP ve 2005 SBP uygulanan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin genel olarak yüksek düzey eleştirel düşünme becerisine sahip olduğu, beşinci sınıf öğrencilerinin genel olarak dördüncü sınıf öğrencilerinden daha yüksek düzey eleştirel düşünme becerisine sahip olduğu, 1998 SBP uygulanan dördüncü sınıf öğrencilerinin ve 2005 SBP uygulanan beşinci sınıf öğrencilerinin diğer öğrencilerden daha yüksek eleştirel düşünme becerisine sahip olduğu anlaşılmıştır.

Kaynaklar

- Beyer, B. K. (1983). Common Sense About Teaching Thinking Skills. *Educational Leadership*. (41), 44-49.
- Craver, K. V. (1989). Critical Thinking: Implications For Research. *School Library Media Quarterly*. 18 (1), 13-18.
- Decaroli, J. (1973). Critical Thinking. *Social Education*. (37), 67-69.
- Facione, P. A. (1990). *Critical Thinking: A Statement Of Expert Consensus For Purposes Of Educational Assessment And Instruction - Executive Summary - The Delphi Report*. Millbrae, CA: The California Academic Pres.
- Kökdemir, D. (2003). Eleştirel Düşünme Ve Bilim Eğitimi. *Pivolka*. 2 (4), 3-5.
- Norris, S. P. & R. H. Ennis. (1989). *Evaluating Critical Thinking. Teaching Thinking*. R. J. S. D. N. Perkins. Pacific Grove, CA: Midwest Publications.
- Paul, W. R. (1988). Critical Thinking In The Classroom. *Teaching K-8*. (18), 49-51.
- Simpson, E. & M, Courtney. (2002). Critical Thinking In Nursing Education: A Literature Review. *International Journal of Nursing Practice* 8 (April). 89-98.
- Slattery, P. (1990). Encouraging Critical Thinking: A Strategy Of Commenting On College Papers. *College Composition And Communication*, 41, 332-335.
- Sternberg, R. (1999). *Nature Of Cognition*. Boston: M. I. T. Press.